

близки до него във времето и все още е необходимо да се отгласне от тях, за да утвърди собствената си територия: “В Гоце Делчев, с една дума, само имената им са зурнаджии, но не важат. Няма вече. Аз като най-възрастен, много пъти сме се срещали, просто винаги съм напред... От стария модел са. Те тепърва от новите записи, къде той ще ти научи песен да свири! Не могат да свирят съвременната музика. Примерно ето, синовете, те това ги интересува, което чуят, веднага...” [Ю., с. 22]. Пренебрегвайки музиканти от своето поколение и от поколението на неговите учители, свирачът, който е на 58 години, сам признава, че вече е време да отстъпи лидерството на своя син. Героят майстор е на път да се превърне в бивш майстор. Затова е интересно да се проследи неговата версия за този преход. Според зурнаджията майсторството е до време: “М. беше на времето. Ма остаря човека и не е търсен. Казах ти, сичко си е до времето”. Кога свършва времето на майстора? В отговора на музиканта се очертават няколко ориентира, свързани с физическата сила, желанието и паметта: “То се чувства. Оная сила я няма. Това вече изобщо не ме влачи! По-напред, каквот да чуеш, за пръв път да чуя и на два-три пътя, така чуване, веднага приимах като магнит! Сега къде – годините не позволяват” [Ю., с. 24].

Постепенното отслабване на музикалната памет се сочи от много музиканти като индикатор за залеза на майстора. Забравяйки традиционния репертоар и не можейки да заучава нов, зурнаджията вече не е майстор, защото когато не получава и не дава музика той не е в състояние да задоволява потребностите на клиентите и да бъде равностоен партньор на колегите си: “Тия сега същите майстори, които са по-възрастните вече, не мож да свирят добре. Това требе да е некой майстор, като на нашта възраст, за да земе да я работи. Да мож да изкара песента да е точна. Иначе са тия като са по-възрастни, немат толко тази памет” [Б., с. 10].

Тук трябва да се направи едно уточнение. Понятието “памет” има различен смисъл за старите и младите зурнаджии. Ако за цитирания млад разложки майстор памет е способността да се запомня нова мелодия, за старите гоцеделчевски свирачи паметта е запазването на наследеното, традициите, дори когато не са търсени и ценени от съвременната аудитория. В речта на старите майстори могат да се намерят нови нюанси на поколенческата опозиция “стари-млади”, които дават друга перспектива на положително и отрицателно маркираните полюси. Ценно е не това, което е модерно днес, а това, което е “златен фонд”; не това, което е технично-виртуозно, а това, което има душа и звучи “по-разкошно”; не това, което другите свирят за повече пари, а това, което те искат да подарят, за да остане след тях: “За техника ако говориме, нали за бързина – от Кавракирово там ония. Обаче това на нас не ни трябва, тая бързина, разбирате ли... На съвременната музика той е по-добър. Разбираш ли, не в такъв смисъл, че е по-добър музикант. Тия ще ти изсвирят от секакъв род музика. И ще го направят как требе. Тука ние гледаме по-разкошно да звучи... Само тия двамата останаха. Няма вече други (да знаят старата музика – б.а.)... Няма наследници... Не ме разбирай криво, обаче ония не си тормозат паметта да ги научават. Модерни са. Гледат за повече пари. Времето е лошо... От сателита, от касети... Чалга музика си свират на зурните. Затова се плаща и момчетата са донекаде прави. Гледат много да научат, за да са в час. А това, нашето, това е златен фонд” [А.М., с. 29-30].

Когато споменават голям стар майстор и признават, че е несравним (“ние четвърт не знаем от неговите песни”, “не ги свири, той ги пее” и др.), зурнаджиите напускат територията на прагматичното и се докосват до трансценденталното. Трансформацията